

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 17

26

APRILIE

1925

In acest număr: De mortuis... de Octavian Goga; Porumbei, poezie de D. Ciurezu; Jazz-Band de Al. O. Teodoreanu; Congresul avocaților ardeleni de P. Nemoianu; Cursa de Teodor Murășanu; Comedia unei naționalizări de Alexandru Hodoș; Despre omul politic de N. Lupu-Kostaki; Orașele noastre: Bistrița de Mihail Munteanu; Legea pensiilor și preoții de dr. E. Dăianu; Gazeta rimată: Tălmăcirea Bibliei de Evanghelistul Marcu; Insemnări: Mulțumiri; Ciucea și Alba Iulia; Conducere și directivă; Constatările unui adversar; Școala gazetarilor; Canonicii; Gazetele mincinoase; etc., etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ No.

Un exemplar 10 Lei

623

Țara Noastră

De mortuis . . .

Zilele trecute la Cameră, când cu discuția validării alegerii dela Reghin, am avut în sfârșit viziunea morții definitive a partidului național.

Ca o ceată obosită de-o luptă pierdută, ori ca un mănunchiu de oameni scăpați dintr'o corabie naufragiată, așa îmi apăreau foștii stăpâni de pe vremea Consiliului dirigent. Imprejurul lor vuia viforul tuturor, era țara care ostraciza o legendă distrusă. De pe cele câteva bănci din colț, unde se ghemuieră gladiatorii sgomotoși care mai alaltăieri ne amenințau că rup „pactul” dela Alba-Iulia, nu se ridicau de astădată decât tonuri cavernoase, desfăcute parcă dintr'o adâncime de criptă. Un singur om își mai icnea argumentele, agitându-și barba cu convulsii patetice de avocat plătit, sgârâind înversunat câmpul de nisip al adversarilor mei, ca să găsească undeva un bolovan cu care să măucidă. N'a găsit nimic, și în vreme ce barba fâlfăia zadarnic ca o rămășiță de catarg sfârâmat, bieții peregrini politici dela Blaj mi-se păreau morți de mult...

Cum stau acum la masa de scris, și cum tabloul îmi reînvie, analizez în liniște aceste impresii funerare și înțeleg deabinele realitatea. De fapt decesul partidului național e mult mai vechiu, și domnul Iorga în rolul lui de țarcovnic postum nu face decât să cânte tropare răsuflate deasupra unui sicriu închis de mult. Moartea adevărată, cum s'a spus deatâteaori, s'a petrecut în primul ceas al unirii, atunci când venerabilul moșneag badea Gheorghe Pop din Băsești, având o perfectă intuiție istorică, a repetat ca evanghelistul în adunarea obștei dela Alba-Iulia cuvintele unei bucurii înlăcrimate: — Acum slobozește Doamne pe robul tău...

În mod virtual s'a murit atunci, acum se moare a doua oară...

Între aceste două morți s'au plimbat evoluțiile caracteristice ale dlui Iuliu Maniu, risipitorul moștenirii pus recent sub tutela capricioasă a apostolului dela Văleni. Când stai să urmărești pas cu pas călătoria

celor cinci ani de subț cârmuirea fostului șef, atunci înțelegi tragedia izolării de astăzi și toate consecințele ei. Niciodată la noi analele politice n'au înregistrat o mai steapă pulverizare de energii, ca în această constantă prăvălire spre abis a partidului național de o jumătate de deceniu încoace. Domnul Iuliu Maniu se transpune în adevăr posterității ca o figură jalnică de Hamlet provincial. A explica mica lui poveste înseamnă a lămuri căderea prestigiului politic al Ardealului în timpul din urmă. Două au fost pricinile de căpetenie care i-au determinat psihologia: neputința absolută de a se adapta la aierul noului stat și ambiția de-a păstra în niște mâini prea plâpânde o cârmă peste puterile sale. Din aceste două scăderi fatale s'a zămislit acel somnambulism, care l-a purtat pela toate ușile, pretutindeni lipsit de sinceritate și pururea gata de târguială. Cea dintâi scădere l-a predestinat diletantismului care persecută totdeauna pe desrădăcinați, cea de-a doua l-a condamnat la mici aranjamente de culise. Din curioasa mixtură de minte și de suflet s'au născut toate tribulațiile cunoscute ale fostului șef, care se găsea totdeauna în căutarea unei întăriri a partidului său, dar, strigând în permanență după „fuziune“, de câte-ori i-se întindea o mână frățască, el o cerceta cu deamănuntul mai întâi, ca nu oarecumva să fie prea puternică și să-l zdrobească. Pe dl Maniu instinctul l-a ferit încontinuu de frenezia unor îmbrățișări violente, de-aceia preferințele l-au oprit numai la fragmente de partide, cu care s'a hotărât să se unească. După combinația cu tachiștii, menită să-l scape de eticheta regionalistă, fără să-i dea însă câtuși de puțin un sprijin politic în vechiul Regat, circumspectul președinte al celor o sută a zâmbit tuturoră fără să se cunune cu nimeni, de frică să nu între subț papuc...

Destinul, drept răzbanare pentru îndelungile „pertractări“ de pân'acum l-a lovit cu pedeapsa consacrată a tuturor „holteiilor“ tomnateci. Fuziunea cu dnii Iorga-Argetoianu echivalează și cu desființarea partidului și cu sinuciderea personală a șefului de ieri. În adevăr, această admirabilă tovarășie e deadreptul catastrofală. Prin ea dnii Vaida și Maniu s'au izolat iremediabil de toată lumea. Ședința Camerei de care vorbeam a scos la iveală adevărul. În schimb, nici o întărire reală nu s'a câștigat, dovadă eșecul teribil dela Gorj, care se prezintă ca un preludiu numai al nenorocirilor viitoare. Dar mai rea decât toate aceste e soarta vechiului partid național în noua compoziție. Elementele conservatoare dela București au copleșit pe deantregul pe ardelenii de baștină, deveniți peste noapte din regionaliști acerbii pur și simplu sateliții de-a zecea mână pentru clientela de odinioară a răposatului Nabab... Crudă răsplată pe seama sărmanilor peregrini! Cea mai eclatantă dovadă a acestei stări de lucruri am avut-o deunăzi la inaugurarea clubului din București, când noul patron s'a închinat pe rând și boierilor de pe pereți și mandarinilor pripășiți din oastea de guerilă a răposatului Take Ionescu, numai pensionarilor Albei-Iulii nu s'a mai ploconit nimeni...

Fără nici o răutate, care de altfel ar putea fi și explicabilă și îngăduită în momentele actuale, mă întreb: ce situație personală are

d. Iuliu Maniu în această căsnicie întârziată? Bicefalia alături de d. N. Iorga? Dar, pentru Dumnezeu, cine cunoaște cât de cât monomania ilustrului dramaturg, știe că o viață întregă el a copiat pe Saturn care-și devora copiii... Se găsește om în toată firea să stea o clipă la îndoială, când e vorba de înfricoșata vanitate a marelui poligraf? În vâltoarea recentă dela Cameră s'a văzut perfect secretul de alcov al tristei căsătorii: barba d-lui Iorga fluturând protectoare peste capetele celor învinși, subțirile rătăcite ale dlui Maniu care aplauda subțirile... Nu, totul e limpede, moartea e în regulă, și, n'aveți nici o grijă, ea va fi proclamată în curând sus și tare de către neînduplecatul apostol, pe cât de feroce pe-atât de nesățios.

Dar lăsând la o parte această prăvălire individuală, care în definitiv trebuia să vie mai curând ori mai târziu ca ori-ce lichidare a unei reputații false, chestiunea se pune dacă noul partid, prea slab pentru a putea trage în cumpănă în fața celorlalte formațiuni politice, va mai fi în stare să-și îndeplinească măcar o misiune locală aici în Ardeal? Ce ziceți, venerabili canonici dela Blaj și dela Gherla, vă place? Pân'acum, de bine derău, vă spuneți păsurile printr'o tânguire cum s'ar zice în familie, de azi înainte însă ați intrat la stăpân, de azi încep temenelele de anticameră la d. Iorga și la d. Argetoianu! Credeți în isprava acestor temeneli, sau spunând adevărul întreg, atâția ardeleni cum se cade, care dintr'o inerție de spirit ați rămas și pe mai departe în partidul național, sunteți ispitiți să bănuți că multele năcazuri de-aici își pot găsi o soluție printr'una fiind prin prizma judecății unui om care ca mentalitate și ca temperament e atât de departe de voi?..

Ce va fi, se va vedea.

Eu mă simt dator însă să apăs condeiul pe hârtie cu o veche îndărătnicie și să însemn la cronică mea leatul morții. Lupta deacum își strămută frontul, veșnica noastră frământare pentru biruința ideii ne găsește în fața unor adversari noi... Le vom răspunde, fiți pe pace, cu seninătatea pe care ne-a răscumpărat o neastâmpărul din trecut și onestitatea noastră de totdeauna..

Adio domnule Maniu, domnule Iorga la revedere!

OCTAVIAN GOGA

PORUMBEII

Dintr'o ogradă cu gutui'n floare
A isbucniț un pâlc de porumbel,
Și-un copilandru oacheș după ei
Ii şușule și-aleargă pe cărare.

Și drumul duce drept prin grâne verzi,
Prin braniștea și padina cu teli,
Și el aleargă sprinten după ei,
Lăsând în urmă satul cu livezi,

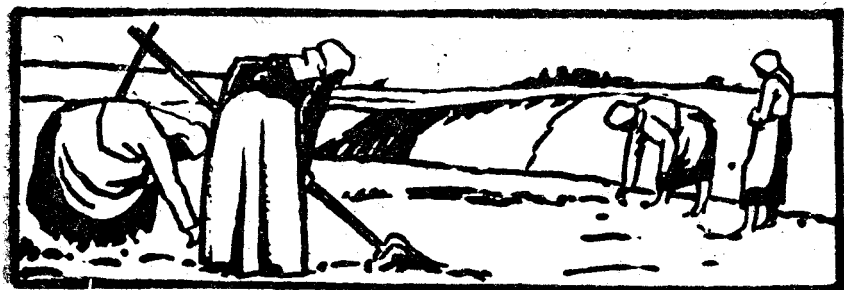
Lăsând în urmă râsete și joc,
Și bulgări de lumină și de floare,
Și'n odăița scundă din spre soare
O raclă grea și-un fir de siminoc...

Un drob de neastâmpăr și nesaț
Sunt ochii lui înălbăstriți de cer,
Inălbăstriți de'ndemnuri care pier
În nesfârșirea zărilor de smalt,

Și pâlcul se înalță tot mai sus,
Și tot mai sus îl cată ochi lui,
J' ard în trup miresme de gutui
Cum arde ziua 'ntreagă 'nspre apus,—

Și-o vale grea îl soarbe 'n setea ei...

D. CIUREZU

Jazz-Band

*Tarata bum bum, tiridi, tarata
bum bum, tiridi tara-ta-ta bum...*

Neglijând un postulat de aritmetică elementară, care nu îngăduie să aduni penițe cu bocanci sau bretele cu antipirină, optimismul celor trei grupări simili-fuzionate întrezărea în actul acestei mult dorite triple împreunări, ceva măreț și oarecum istoric. Ignorând, sau uitând complet, că cinci cămile plus trei șoșoni fac tot cinci cămile și trei șoșoni, dnii N. Iorga și I. Maniu s'au lăsat convinși de dl C. Argetoianu și au aerul să creadă, că dintr'o cutie de sardele, un cauciuc și-un felinar, cu puțin entuziasm și cu multă bunăvoință, s'ar putea obține la rigoare un automobil. În fața acestui vehicul probabil, viitorul era arătat neted ca o șosea națională dinainte de război, ducând deadreptul la statuia ideală a unirei, din a căreia mână turnată din trei metale topite laolaltă avea să se lase pe capul șefului coroana de laur a Puterii. Și atunci urma să fie ce n'a mai fost, nici n'o mai fi.

— „Nemai văzut! Nemai auzit! Intrarea liberă! Pofțiți, domnilor! Nimic în manșete, nimic în buzunare! Atențiune, onor. public! Aveți în față trei grupări anemice, trăgând să moară de inanție fiecare. (Priviți vă rog: nimic în manșete). Le băgăm în căciula apostolului dela Văleni. Amestecăm bine (nimic în buzunare), și hocus-pocus, iată un partid puternic cu șefi și partizani.

Dacă după cum foarte bine a spus dl Iorga (tot ce spune dl Iorga e foarte bine) facem abstracție de elementul Popor (*graseiați cât puteți*) partidul acesta e singurul în măsură să-și ia asupra-și răspunderea conducerii țării (êe! êe!). Și dacă țara nu vrea (êe! êe!), vrem noi (êe!) și în contra ei (êe! êe!) vom governa pentru ea (ê!).

Am zis!“

Aaa!

Dar această dulce viziune nu s'a proiectat identică pe filmul realității, care se desfășoară înaintea noastră acum. Ambiționi periferice au început să opereze în chiar primele tentative de apropiere. Dar aceste defecțiuni erau socotite neglijabile de încredătorii vizionari. Pilda cea mare avea să vie de sus, dela șefi. În fața ei, micile vanități aveau să amuțească, și ambițiile meschine să dispară de pe rozalbul trup al nou-născutului, ca pistruii după întrebuințarea pomadei „Cadum“ (minciuni, că dispar).

Cetitorii *Țării Noastre* sunt, desigur, familiarizați de mulțisor cu psihologia regisorilor acestei comedii. Nu ne îndoim, că alături cu noi n'au acordat nici pic de încredere acestor puerile baliverne. De altfel, în afară de câțiva publiciști zăluzi, nimeni n'a încercat să le impune atenției publice.

În ceea ce mă privește însă, țin să declar următoarele:

Cred că s'ar putea, ca un naturalist dement să-și consacre viața apropierei dintre știucă și privighetoare. Dar, că din această extravagantă acuplare ar putea rezulta un animal care ziua să depue icre pe malurile Senei (pentru aperitivele profesorilor de la Sorbona) și noaptea să cânte gratuit în copacii din Cișmigiu (pentru îndrăgostiții fără mijloace) s'o creadă dl Iorga.

Cred că doi oameni, oricât de berbeci, scomptând avantajii serioase, pot la un moment dat să arunce în baltă, unul ceva dinu' o sută de duzină, și celălalt trei fire din barbă. Dar, că aceasta se cheamă un sacrificiu, și că din el ar putea ieși Venus Urania, s'o creadă dl I. Maniu.

Cred că se poate demonstra, că cel mai scurt drum între două puncte e linia frântă, că soarele se învârtă în jurul dlui Ciceo Pop, că dl A. C. Cuza e comunist și dl Pavlică Brătășanu un satir, dar că dl Iuliu Maniu e un sentimental spontan și dl Iorga un modest, — să mă ierte dl Argetoianu, — nu pot să cred.

Cu toate acestea, recunosc, nu mă așteptam ca ridicolul să explodeze atât de repede și atât de eclatant, tocmai acolo de unde iluzioniștii așteptau gestul mare (asupra căruia, regret, în redacția acestor reviste toată lumea era edificată). Cei doi scriitorii pline de amabilități în care dnii Maniu și Iorga se între-tămâiază cu prudență, auto proclamându-se șefi, cu jumătate de gură e drept, dar destul de răspicat (aici e hazul), trei versuri din Baudelaire îmi lunecă din peniță, ca trei săniuți cu personaje de carnaval, oprindu-se în zăpada hârtiei cu gambele 'n sus:

O blasphème de l'art! o surprise fatale!

La femme au corps divin promettant le bonheur,

Par le haut se termine en monstre bicéphale!

Completez:

Guoulouka de mon âme! Nicolas de mon coeur!

Și pentru prima oară, tristul cântăreț al păclelor fără motiv și al plictiselei fără leac m'a făcut să râd. Citesc, râd, recitesc, iar râd și nu-mi vine-a crede. Nu-i oare vre-o farsă de întâi April? De unde? De când a trecut întâi April... N. Iorga? Iuliu Maniu? Ha! Ha! Baudelaire contra fuziunii. Asta-i nostim! Monstru bicefal! Asta-mi place strașnic! Nu mă poate opri din răs nici figura de „pont per-

dant" a poetului care din cadrul „vert bouteille“ de deasupra mesei de lucru pare a-mi spune cu surâsul lui dezolat:

— „De ce mă amesteci în asemenea caraghiozități?“

Ce bună păcăleală la cursul de limba română pentru elevii de curs primar!

Temă. Cum se scrie: Șefii partidului național e doi, sau șeful partidul național sunt doi?

Belzebut, Belzebut! Văd coada ta cu smoc păros în vârf ca un pământ de bărbierit, gădilind fudulia celor doi bărbați. Văd ieșind de sub pelerina ta de foc puzderii de diavoli, răspândindu-se în toate colțurile țării, pentru a maimuțări pretutindeni gestul tău perfid, premergător discordiei. Li văd, mici și roși, în horă, câte doi, sau în ribambelă, ca în ediția ilustrată de Lebegue din „Poveștile lui Jacques Tournebroche.“ Și-i văd pe dnii Iorga și Măniu, spate 'n spate, și, ca să zic așa cap la cap, îndârjindu-se să conducă două tarafe de hotențoți, executând fiecare alt fox-trott. Acuma știu de ce, de câte ori aud de fuziune, îmi vine să dansez....

AL. O. TEODOREANU

Congresul avocaților ardeleni

Orașul Cluj nu pentru întâia oară este teatrul mișcării avocaților ardeleni, dela unire încoace. La început, nemulțumirea acestei tagme mocnea în ascuns, pentru ca mai târziu să se manifeste și în afară cu toată vigoarea. Ne-aducem cu toții aminte, că primul val de nemulțumire a pornit când a început penetrațiunea avocaților din vechiul Regat în Ardeal, pe motivul că aceștia nu sunt decât licențiați în drept, fără examenul de admitere în barou, de sau cenzură cum se zicea pe atunci. Această primă fază a frământării purta când pecetea politice de partid, când pe aceea a regionalismului, după împrejurări și utilitate. Mai târziu, agitația s'a transpus pe un teren mai larg, pe acela național, care s'a sfârșit mai acum un an, în condițiile cunoscute.

Și 'ntr'un caz și 'ntr'altul, mobilul acestei frământări a fost acelaș: precara situație materială ce s'a creat pe seama avocatului român după războiu, oricare ar fi fost fațada lucrurilor. Comentând această din urmă etapă a mișcării, (vezi *Tara Noastră* nr. 5 din 3 Februarie 1924) am arătat că, adevăratele ei motive sunt streine de aspectele ce ni le înfățișează, și că lupta fratricidă este, cea mai nepotrivită de a aduce o soluție norocoasă în această chestiune. Manifestam ferma convingere, că orice avantajii ar reuși să stoarcă unii, și orice îngrădiri ar ridica în calea altora, traiul lor nu se va putea ameliora esențial. Pentru avocatul român mutat în marile noastre orașe problema reală este de a-și găsi noi surse de existență în locul clientele rurale de care s'a îndepărtat. Această nouă așezare i-o pot și sunt datori s'o dea doi factori: statul și viața economică. Cât privește pe cel dintâi, din nenorocire, protecția lui n'a fost prea eficace. Statul nu s'a achitat nici de îndatoririle sale directe, necum să fi făcut vreo sforțare pentru a deschide pe seama avocaților români poarta spre câmpul neumblat de noi al vieții mercantile, unde o altă categorie de avocați s'a instalat și consolidat temeinic, cu multe decenii în urmă.

Acest fond real al chestiunii, frământarea celor interesați nu l-a putut pătrunde. Dovadă, că mișcarea s'a terminat fără ca ei să fi luat măcar o atitudine principiară. Barourile ardeleni au lunecat de-asupra

acestei laturi a problemei, cași cum ea n'ar fi existat. În conferințele avute acum vreo trei ani cu ministerul Justiției, dezideratele avocaților ardeleni au culminat în a sugera titularului aceluia departament câteva măsuri de ordin practic, care au dat naștere legii asupra unificării barourilor de avocați, principiului obligativității reprezentării prin avocat, luat din procedura de aici, impunerii, în mod general a stagiului de trei ani pentru absolvenții facultăților de Drept din întreaga țară, precum și unui stagiu de domiciliu al avocaților definitivi, înainte de a trece vechea graniță dela Predeal. Această legiferare de circumstanță, dimpreună cu regulamentele ce i-au urmat, pe lângă că a menținut integral substratul real al crizei avocaturii în Ardeal, ea a prilejuit ținerea unui alt congres, pe acela al avocaților stagiari din Transilvania și Bucovina, desvelind o latură și mai importantă a chestiunii, una care depășește cadrele și interesul unei singure țagme, ridicând-o la gradul unei probleme de guvernământ.

Recenta mișcare a avocaților stagiari ardeleni și bucovineni, care prin congresul ținut acum câteva zile abia a început, ridică vălul deasupra unei triste pagini de guvernare postbelică. Interese nu prea altruiste, secondate de veșnica superficialitate, sacrifică prin câteva măsuri pripite toată floarea tineretului din Ardeal, care a avut nenorocul de a se înscrie de cincisprezece ani încoace la facultățile de Drept. Nu am înregistrat, înafară de al lui, nici un singur glas în cuprinsul acestei provincii, sau în sferile celor cu răspundere, care să se fi ridicat împotriva jignitoarelor nedreptăți ce s'au făcut unui tineret, în care, uneori, țara își pune toate nădejțile ei de mai bine.

Spuneam dintru început, că problema avocaților stagiari este cu mult mai complexă decât cea a confrăților lor mai bătrâni. Ea are la baza ei aspecte diferite, fiecare ținând la ruina lor sigură și iremediabilă, atât sub raport sufletesc, material, social, cât și național.

Avocații stagiari de cari ne ocupăm, cu puține excepțiuni, sunt bărbați până la 35 de ani. Absolvenți ai facultății din preajma războiului — care pentru Ardeal a început cu doi ani mai curând — au fost înrolați și concediați abia după luptele dela Tisa, adecă după aproape șase ani de militarie. Demobilizați după pacea cu ungerii, ei au fost nevoiți să intre în diferite servicii, fiindcă știut este, că după urma războiului numai foștii luptători nu s'au îmbogățit, pentruca să-și poată vedea liniștit de rosturi.

Întârzierea acestei categorii de intelectuali era impusă și de numeroasele îngrădiri aduse de guvernele maghiare în scop de a reduce numărul avocaților, care cereau studiu îndelungat parale și mai ales timp.

Legea unificării barourilor de avocați și regulamentul ce i-a urmat, în loc să ușureze sarcina acestei categorii, a îngreuiat-o și mai mult. Acestea unifică tratamentul generației viitoare, dar nu prevede măsuri tranzitorij pentru aceea actuală, căreia nu numai că îi lasă în cărcă toate greutățile iscodite de regimul maghiar, dar îi mai adaugă câteva și din partea românească. Pe urma acestor măsuri înțelepte am ajuns în trista situație, că poți să fii, cu licența, avocat în vechiul Regat la vârsta de 22 de ani, dar nu poți fi cu doctoratul în Transilvania la 35 de ani.

Dar, se va răspunde că barierele acestea existau și mai înainte în Transilvania. Exact. Acestea existau însă în scopurile urmărite de statul maghiar și nu pentru cazul când tineretul intelectual era nevoit să facă cinci șase ani de militarie, împrejurare care a determinat și guvernul ungar să reducă stagiul dela cinci ani la unul singur. Acest singur favor vine să-l șteargă acum regulamentul întocmit de Uniunea avocaților români, în avantajul nu știm cui. Dacă este adevărat, că patriotismul sincer nu trebuie să ceară răsplată, aceasta nu înseamnă că el poate fi luat în bătaie de joc. Căci, să ne închipuim starea sufletească a unui tânăr, fost militar șase ani, din cari doi-trei în rândurile armatei române cum e cazul multora, când la sfârșitul frământărilor sale patriotice, deoparte superficialitatea fraților săi, de alta întocmirile de stat maghiare îi închid orice drum de fericire într'o țară pentru care a luptat în mod sincer și ani îndelungați. Aceasta va constitui cea mai rușinoasă pată a legislației noastre, că nu a găsit de cuviință să răsplătească nici măcar cu un singur paragraf zece ani de tinerețe, închinată luptei pentru desrobirea neamului.

Subt raport provincial, nedreptatea este deadreptul dezastruoasă. Din acest punct de vedere, măsurile amintite trec în domeniul inconștienței. Într'o provincie, unde elementul românesc stă pe ultima treaptă socială, rezonul de stat ne împune să facilităm o așezare și consolidare a acestuia cât mai urgentă, pentru că numai paralel cu întărirea lui va putea prinde rădăcini și plăpânda stăpânire românească. Cine nu înțelege acest adevăr elementar, acela să nu aibă pretenția de a fi considerat bun român, fie că este de dincoaci, fie că ar fi de dincolo de Predeal.

Bine fac deci, avocații stagiari din Ardeal și Bucovina când nu se închină în fața unei asemenea înțelepciuni suspecte. Reușita mișcării lor nu servește numai cauza unor oameni profund nedreptățiți, ci și interesele cele mai vitale ale acestui colț de țară. Este o datorie patriotică a generației pe care o reprezintă ca, cerându-și respectarea integrală a drepturilor, să inaugureze, în sfârșit, și o nouă epocă, să inspire noul duh înviorător, reclamat de marea prefacere politică și socială prin care am trecut. Nu se poate, ca Alba-Iulia, Mecca politice a ardelenilor, să rămâie o simplă piatră de hotar, insignifiantă subt raportul întocmirilor noastre culturale, sociale și naționale. Ea trebuie să fie o linie de demarcație hotărâtă, un zăgaz care să oprească în mod vizibil cultul Tripartitului Werböczy și reformelor patruzecișoptiste maghiare, precum și prăbușirea definitivă a teoriei de „jogásznemzet“, care cere irosirea întregii noastre tinerețe. Nu aceasta trebuie să fie soarta cu care să se împace o generație de luptători care se respectă și care nu a uitat că, alături de obligațiunile cetățenești, mai are și îndatoriri de ordin național.

În lupta dreaptă ce o duc avocații stagiari ai Ardealului, suntem convinși că întreaga opinie publică va fi de partea lor.

P. NEMOIANU

Cursa

— Fragment din romanul „Neghină și grâu” —

Văduvele de războiu, rămase din ziua precedentă să-și incaseze drumă de ajutor, acum își măcinau șirul lor jalnic și nesfârșit, încetul cu încetul, înaintea casei comunale. Câte un fulg de nea, mai ușor și mai alb decât o părere, li se așeza arare pe cărpele întunecate de pe cap, pe rochiile sbârcite și stropite cu noroiu.

Secretarul ținu un adevărat consiliu de războiu cu primarul. Și, după păreri și contrapăreri, după planuri și chibzueli pipăite, se opriră la următoarea hotărâre: carnetul pentru ajutor al Anichii Rotund va fi lăsat la urmă de tot.

„Membrii de încredere” își scuzară absența deastădată. O împrejurare mai mult, pentru ocazia binevenită. Totul, dar totul se potrivea de minune. Fața uleioasă a secretarului sclipia îmbujorată ca de puterea unei beții, în vederea izbândeii pe care credea că are s'o secere peste câteva minute, peste cel mult o jumătate de oră poate.

Mai erau patru femei. Afară, în stradă, nu mai rămăsese nimeni. Astăzi secretarul nu mai trecu cu caseta și cu registrele în camera dinainte. Rămase aici, în camera lui „pentru audiențe intime”, cum o spunea el însuși.

Primarul își infundă în buzunarul dinăuntru al căputului o neînsemnată sumuliță, partea cuvenită lui, pe care secretarul i-o întinse cu un gest de multă discreție. El se strecură apoi în camera cealaltă, unde cele din urmă femei așteptau nerăbdătoare.

Mai erau trei. Ele fură rânduite astfel: Maria Suci, Ileana Pavel și Anica Rotund. Zice-se, după ordinea din registre.

Și de astădată treaba par'că mergea mai repejior decât înainte. Ori poate așa li se părea acestor umbre de femei!? Era desigur o închipuire a lor.

Plimbându-se încoace și încolo printre ele, primarul fixă pe Anica de câteva ori cu coada ochiului și o măsură lung cu o căutătură lacomă din șolduri până în creștet.

Tăcute, ori abia îndrăsnind să schimbe vreo vorbă, în care rar se amesteca și o aripă de glumă, femeile își urmau locul din rând,

îngrozite de chipul de diavol al acestui bărbat. Era atâta umilință și lașitate vădită în purtarea și prezența lor față cu acest om străniu... Și era atâta sfială, sfială și tremurare în glasurile lor!...

Anica singură, cel puțin la aparență, se vedea mai nepăsătoare, mai curajoasă. Ea sigură avea în sine ceva pietros, îndărătnic și păduratic. La atingerile obraznice și la privirile ce zămuiau a voluptate ale primarului, nu odată îi venise să zică, adresându-se tovarășelor din imediata apropiere:

— Dar putregaiul ăsta ce mai vrea? I-ar mai trebui și lui nevastă! Și tot e copt...

Când însfârșit rămase singură la ușă, așteptându-și rândul, în întreg trupul simți o alergare de furnici. Fața i se aprinse puțin. Afară fulguia domol...

În fața mesei, o clipă i se părură că se învârteste lumea cu dansa. Îndărăt auzi limpede cum se închise ușa și mai auzi clar cum se scoborâse, pe treptele de piatră, ciubotele celei din urmă femeie, depărtându-se grabnic...

— Dumneata ești Anica Rotund?

— Da, domnule!

— Bărbatul dumitale în care parte-i acum? Nu ți-a scris de curând? — întrebă secretarul, ca să lege un început de apropiere, pregătind în aceeași vreme carnetul nevastei, cu suma convenită pe el.

O clipă nevasta se reculese. În mîntea ei nu-și putu da seama cum puteau să spună celelalte tovarășe de soartă că secretarul e un om așa și așa de păgân și de pestriț la mațe! „Ce om bun“, gândi ea dimpotrivă și toată se luminează de-o plăcere.

— Ba, mă rog mi-a scris chiar ieri!

Secretarul se ridică dela masă și se apropiă cu carnetul și cu banii nevastei. O mai ispiti, așa dela mai aproape, de ne cazuri, de casă, de traiu, de viața pe care o duce. Pe urmă îi spuse că el i-ăr putea aduce acasă pe Niculae.

— Da' scrisoarea aia n'aș putea s'o văd? — întrebă secretarul, privind-o cu voluptate. Anica se zăpăci puțin și în zăpăceala ei se făcū mai frumoasă, decât era în realitate. Căci într'adevăr sub straietele dela țară, în ființa acestei femei eră ceva fermecător și deosebit, ceva sălbatic, tulburător și sănătos, cum nu se mai întâlnește decât în mugurii grași și mari ai tinerilor copaci, în Aprilie...

Ea își vârî mîna în sîn să-și scotocească scrisoarea. Îndrăsnă, secretarul se socoti să-i ajute, introducându-și și el mîna dreaptă după scrisoare, și apăsând ușor sînii tari ai femeii.

Dar scrisoarea nu era.

Îndrăzneala secretarului fu luată drept greșală. Curând însă, după aceea, ca în lumina orbitoare a unui fulger, ea descoperi cu groază că în toate mișcările și vorbele acestui om se ascundea un gând urât.

Secretarul se făcū îndrăzneț de tot. O apucă de mijloc și o trase spre el cu putere.

Cutremurându-se, nevasta i se descleștă repede din brațe și strigă înspăimîntată:

— Lasă-mă, domnule! Ce vrei cu mine?

El însă crezû că e momentul suprem. Se aruncă a douaoară cu o mișcare repede și totuș delicată, și, apucând-o scurt, o împinse către un colț al camerei.

Dar Anica eră o femeie voinică. Se învârti odată într'o parte și-l ținû la distanță. Hârțuelile și frământările înfundate se auzeau clar în camera vecină. Aici primarul sta la pândă. Urmărind cu închipuirea toate câte credea că trebuie să se petreacă dincolo, el simți cum îi alunecă și lui prin încheeturile-i bătrâne o furnicare gâdilitoare.

Svârcolirile și opintirile secretarului însă rămaseră infructuoase. Nevasta nu l s'a dat, Fiecare nou atac furios i s'a isbit și s'a sfârmat de brațele vârtoase ale ei.

Obosise înzadar. Gemea de înciudat și de emoționat cum eră. Dar nu obținû nici un rezultat.

— Tu Anică, nu vrei? găfăi el.

— Ce să vreau domnule? Să-mi dai drumul și să mă lași în pace!

— Stai numai un pic, uite aici!...

— Dă-mi drumul! strigă cu hotărâre nevasta.

Secretarul văzû bine, că de astădată e pierdută orice speranță. „E sălbatecă a dracului căprioara... Și ce bucăică!“ gândi în sine cu resemnare. Acum i-ar fi înzadar ori ce sfortăre. Deaceea ar fi la loc să întoarcă foaia, să renunțe acum, îndreptând tot ce ar fi putut strică, în vederea reușitei apropiate.

— Te temi de mine, hai? Dar am glumit numai. Vream să te încerc ce fel de nevestă ești!

Aprinsă ca o floare de mac sălbatec, Anica nu răspunse nimic. Ea își îndreptă cârpa de pe cap, rămânând cu privirile în pământ și pași grabnică spre ușă... Dar secretarul nu uită să-i mai amintească odată că numai ea să vrea, el îi aduce pe Nicolae acasă din războiu. Să vină cu adresa și va vedea...

— Sălbatecă căprioară! se întoarse spre primar, îndată ce femeea coborî în stradă.

— Ei!?

— Nici o ispravă!

— Ei? Doar numai nu ți-s'a strecurat printre degete?

— Ba, chiar așa!... Dar las' că bună bucăică poate fi!

— Te-am crezut mai om. Nu ți-am spus ieri că te întrec? S'o lași să-ți scape printre degete!? Hm! hm! De ce nu m'ai chemat pe mine, dacă ai văzut că singur nu ești harnic de ea?

Secretarul se simți umilit în fața acestui om strașnic. Iși ciupea un fir de mustață și surâdea încet, gândindu-se departe. Nu-și putea da seama nici el, cum s'a făcut de i-a scăpat... Așa ceva nu i-s'a mai întâmplat niciodată. Dar mai ales necazul primarului i-se părea interesant de tot... Înșfârșit cum a fost, a fost!

— Nu scăpă ea din mâna lui Ion Bărbaț, primarul din Plopeni, să fi fost cu blană de nevăstuică! își ridică înainte cu ifos, pieptul

mândru, viteazul primar. — Nu! Și să fi știut că orice se întâmplă cu mine!

— Dar nici de Arpad Ferentz nu mai scapă, primare, ripostă cu adâncă hotărâre vrednicul secretar, apucându-și din cuerul de lemn paltonul și pălăriuța cu smocul de păr îndărăt. Aprinse o țigaretă. Ii strânse cartonul între dinți și o învârti de câteva ori cu o vădită enervare. Se încheie la haină în acelaș fel, își luă bastonul cu cârlig pe-o mână și coborî treptele casei comunale, apăsât par'că de-o umilință...

TEODOR MURĂȘANU

Comedia unei naționalizări

Nu odată, în paginile acestei reviste, urmărind atâtea manifestări antipatice ale fățarniciei contemporane, am răsfoit capitolul tragi-comic al naționalizărilor. În noua așezare a vieții publice românești, la începutul unei existențe naționale de sine stătătoare, ceace ne-a preocupat mai mult, în calitatea noastră de proaspeți stăpânitori, au fost aparențele. Ne-am schimbat foarte repede fațada, cum era și firesc să se întâmple, dar cei mai mulți dintre noi n'au mers mai departe. Această schimbare de decor, un adevărat ideal cetățenesc pentru unii, s'a transformat cu vremea, pentru câțiva, într'o mănoasă sursă de venituri. Mai mult au câștigat în Ardeal, de pe urma acestei patriotice îndeletniciri, zugravii de firme, de orice naționalitate, și oamenii politici care au avut un nume de împrumutat.

Așa s'a născut în mijlocul nostru, ca o specie zoologică răsărită dintr'o altă vârstă a pământului, în complexul unor împrejurări economice schimbate, românul-paravan, client arătos și solemn al tuturor consiliilor de administrație, care în schimbul unei modeste remunerații, variind după importanța persoanei în chestiune, se împrumută cu gentilețe pe sine însuși, pentru a acoperi cu o mică fâșie tricoloră diferite întreprinderi cu capital și cu gânduri deopotrivă de străine.

Grație acestui sistem ingenios, aproape nimic nu s'a schimbat în situația economică a Ardealului. Totul s'a naționalizat după acest tipic, rentabil pentru câțiva. Capitalul românesc, priceperea românească, inițiativa românească n'a înaintat nici cu un pas. Dar frontispiciul fabricii de piele a fraților *Renner*, de pildă strălucește în roșu-galben și albastru, d. *Alexandru Vaida*, fost președinte de Consiliu al României întregite, acoperind cu patriotica sa persoană o afacere din care nu înțelege nicio iotă!...

Această stare de lucruri poate fi și amuzantă, pentru amatorii de satiră socială, dar are și o latură foarte îngrijitoare. Am ajuns, încetul cu încetul, la convingerea că noi, românii, nu suntem capabili de nicio strălucire creatoare pe tărâmul economic, că locul acesta trebuie cedat pentru veci străinilor, și că strălucirea noastră cerebrală, în materie tehnică, nu merge mai departe decât aceea a unei semnături într'un registru de dividende. Și, pentrucă s'ar putea ivi pe alocuri și bărbați

politici analfabeți, — nu vedem pântruce posibilitatea ar fi exclusă, — cine nu știe să se iscălească, trage cu degetul... Ingineri români, specialiști români, contabilii români, negustori români, așa ceva nu există. Dovadă, pentru cazul când ați crede că exagerăm, că până și capitalul național sosit de dincolo de Predeal, — cum s'ar zice: „regățean, get-beget, — se plasează în mare parte tot în mâini minoritare.

Dar consiliile de administrație, liniștiți-vă, cam pe jumătate sunt românești...

O ultimă pildă de încredere în propriile noastre puteri ne-a servit-o acum de curând primăria orașului Cluj, a orașului în care am așezat cu nădejde centrul de greutate al eforturilor intelectuale ardelenesti. Cazul merită să fie povestit, și o vom face. Clujul are în proprietatea sa, cași multe alte comune din țară, o Uzină electrică al cărei rost ar fi să alimenteze cu lumină străzile orașului și locuințele cetățenilor, și să pună la îndemâna așezămintelor industriale puterea motrice necesară acestora. Pe vremea guvernării maghiare, această Uzină fusese arendată, cum nu se putea mai firesc, unei întreprinderi maghiare, societății *Ganz* din Budapesta. În privința aceasta, Ungaria urmărea o politică economică precisă, hotărâtă, brutală chiar, la nevoie, sprijinind cu tenacitate dezvoltarea unei industrii naționale, acaparatoare. Pentru îndeplinirea acestui scop, protecția binevoitoare a statului nu era refuzată niciodată; dimpotrivă, niciun factor nu contribuia mai conștient și mai eficace la maghiarizarea progresivă a tuturor ramurilor de producție. Astfel, noi ne-am trezit, în Ardealul îmbrăcat acum românește, cu o moștenire apăsătoare, rod al unei lungi împărțiri de privilegii acordate foștilor stăpânitori. Ce aveam de făcut?

Să menținem și pe mai departe, se înțelege, vechia rânduială a lucrurilor. Să fim, în propria noastră țară, spectatorii prosperărei altora... Așa a judecat, pare-ni-se și primăria Clujului, când s'a hotărât să facă tot posibilul, jertfind tot ceea ce putea jertfi dela ea, numai ca Uzina electrică a orașului să rămână tot în mâna societății *Ganz* din Budapesta: cu capital străin, cu conducere străină, cu personal străin.

Faptele documentează singure, și n'am stărui prea mult asupra lor, fiind vorba de o simplă chestiune edilitară, dacă n'ar constitui o pildă caracteristică, din care se pot trage multe învățături. Iată. Contractul vechi al societății *Ganz*, încheiat înainte de război, urma să expire în 1921. În 1921 s'a făcut, deci, o licitație publică pentru arendarea uzinei electrice, licitație la care au participat două societăți românești, și, bineînțeles: societatea *Ganz*, care ținea foarte mult să nu cedeze terenul câștigat. S'a întâmplat însă, că oferta societății *Ganz* a fost cea mai puțin avantajoasă. Și s'a mai întâmplat că licitația a fost anulată. Uzina electrică nu s'a mai arendat atunci.

Care era soluția?

Soluția era foarte simplă. Uzina electrică avea nevoie de o spornire a curentului. De noi instalații. De noi motoare. Cine să le facă? Două căi stăteau înainte primăriei Clujului. Să se apuce singură de lucru, sau să publice altă licitație, pentru darea în arendă a Uzinei, cerând arendașului să facă amplificările necesare. Primăria Clujului

n'a ales niciunul din aceste drumuri. Nici nu s'a apucat de lucru, nici n'a publicat licitație. Motivând că problema e foarte urgentă, — ea datează de cel puțin patru ani, — s'a decis într'o bună zi să dea Uzina electrică, prin bună învoială, unui chiriaș care să prezinte toate garanțiile. Cui? Tot societății *Ganz* de data aceasta... naționalizată subț masca unei întreprinderi, — care deocamdată nici măcar nu există : *Întreprinderile de electricitate din Cluj*.

În contractul de arendare, pe care primăria Clujului l'a încheiat, dar pe care forurile superioare nu l-au aprobat încă, se vorbește despre aceste *Întreprinderi de electricitate* ca despre o societate care se va forma de aci încolo, exclusiv cu scopul de a lua în arendă Uzina electrică. În această societate un singur pivot e precis și palpabil : *Ganz* din Budapesta. Restul e reprezentat, vag, printr'o formulă de circumstanță : „un grup de particulari“, în fruntea cărora, din întâmplare, e dl Aurel Socol, deputat al partidului național și avocat al societății *Ganz*. Budapesta se întoarce, prin urmare, la Cluj, se instalează din nou, subț protecția autorităților românești, într'un cuib căldicel de rentabilitate, cu capital străin, cu conducere străină, cu personal străin !

Pentru a realiza această fericită *restitutio in integrum*, să fim drepți, primăria Clujului, și în primul rând populația orașului, face unele reale sacrificii. Căci, obligându-se să mărească Uzina electrică, societatea *Ganz* e autorizată prin contract să sporească taxele pe lumină cu 30 milioane anual. Publicul e băiat cum se cade, și plătește. Având în vedere, că lucrările de amplificare a Uzinei se ridică la 20 milioane, veți înțelege cine suportă cheltuiala. Ceeace nu împiedică însă, ca și comuna să renunțe, pe trei ani, la partea sa de beneficiu, iar pentru noile instalațiuni societatea *Ganz*, subț noua ei înfățișare camuflată, nu va avea de plătit nicio arendă. Ceeace înseamnă pentru arendaș un beneficiu total de cel puțin 500 000.000 lei, o sumă destul de rotundă, socotind capitalul *Întreprinderilor electrice din Cluj*, care e de 2 milioane lei !*) Nu ne vom întinde aci asupra celorlalte condiții ale contractului. Nu e specialitatea noastră. Recomandăm însă cetitorului, să răsfoiască memoriul de protestare al „Asociației generale a inginerilor români“, pentru a înțelege cu ce jertfe din partea tuturor, și cu ce profuri însemnate pentru răsfățații regimului maghiar defunct, protejăm... industria română.

Comedia naționalizărilor devine câteodată neplăcută. Prea costă mult pe nevinovații spectatori !

ALEXANDRU HODOȘ

*) Toate aceste date le extragem din memoriul de protestare al Asociației generale a inginerilor români, redactat în urma intervenției dlui C. A. Iahoda, industriaș din Cluj.

Despre omul politic

Ce este politica? Este oare o știință, așa cum a răspuns veacul al XIX, cu suficiența simplistă a grandomaniei sale răsărită ca o plantă uricioasă și vătămătoare de pe urma potopului de instrumente hibride, de mașini mănstruoase, de uriașe tabele-logaritmice și de statistici greoale? Schematizarea întregii activități intelectuale omenești în câteva formule, care învățate pe de rost și aplicate cu strictete trebuiau, prin suprimarea aproape complectă a spontaneității individuale, să mecanizeze viața economică și socială a societății spre cea mai mare fericire a umanității suferinde, s'a prăbușit după grandioasa experiență a Rusiei bolșevice în prăpastia unde pe lângă altele multe, o precedaseră pilulele miraculoase ale doctorului Istrate, menite în schimbul unei modeste sume de gologani să asigure omului muncitor cu hrană abundentă, igienică și delicioasă. Socialismul „științific“ s'a dovedit astfel o utopie, cu atât mai periculoasă cu cât mijloacele sale de aplicare au fost destul de practice pentru a-i procura vremelnic un început de realizare.

Politica este *un element vital* al societății, o materie primă necesară hranei și întreținerii corpului social, precum oxigenul este necesar hranei și întreținerii trupului omenesc. Formula sa chimică este și va rămânea probabil un veșnic „ignorabimus“ inteligenței noastre redusă la perceptibilitățile meschine ale celor cinci simțuri. Dar, a explica politica ca o consecință firească a activității organismului social, este tot atât de comod, dar și de alactoriu, ca și de a explica viața psihică ca o consecință a procesului fizic. De sigur, între politică și organismul social există, precum între viața sufletească și trupul omenesc, mii și mii de legăminte ascunse, de influențe reciproce, de schimbări misterioase. *Mens sana in corpore sano* rămâne și de data aceasta un adevăr peremptoriu. Anumite stări morbide ale organismului social provoacă manifestațiuni anarhice ale vieții „politice, precum turburările iritante și neregulate ale vieții politice determină suferința.

organismului social. Mai mult: dezechilibrul exagerat al acestor doi factori principali poate ușor culmina în peirea amândurora.

Datoria de căpetenie a omului politic consistă, prin urmare, în menținerea cât mai perfectă a acestui echilibru. Rolul său social se poate compara cu acela al medicului în viața noastră de toate zilele. Ca și medicul, omul politic trebuie să știe, că cea mai bună apărare împotriva boalelor chiar a celor microbiene, o realizează buna și gospodoreasca armonie a individului. Maximum de rezistență în afara, ca ca și maximum de dezvoltare înăuntru, nu se poate atinge de individ ca și de societăți, de cât prin balanțarea cât mai exactă a forțelor sale vitale. Ori, — *horribile dictu*, — din forțele vitale una cel puțin este sortită, — după cum am scris la începutul acestor rânduri, să rămână o veșnică necunoscută.

O necunoscută, însă, de o categorie cu totul specială; căci, dacă este probabil, că nu vom isbuti vreodată să o determinăm în esența ei specifică, o putem diagnostica empiric cu efectele raporturilor și relațiilor sale cu organismul social. Sau, mai lămurit. Organismul social, pentru a trăi, face politică. Nu există formă de societate omească, în care să nu se facă politică. Pe măsură ce societățile evoluează și se transformă, ating forme superioare de dezvoltare; viața lor politică se schimbă și se perfecționează. Fie cărei etape de civilizare a unei societăți îi corespunde o formă specială de viața politică. A cere unui negru canibal să trăească politic la fel cu un membru din Camera Lorzilor este tot atât de ridicol ca de a fulgera astăzi în Țara Românească de la tribună imprecățiunile oratorice ale satirei lui Eminescu împotriva epigonilor, cari rupând cu anumite obiceiuri strămoșești au ajuns să se scalde odată pe săptămână și să schimbe mai ales de camașă. Menirea omului politic este, prin urmare, a păzi cumpăna dreaptă a balanței sociale, procurând societății în ori și ce stadiu al dezvoltării sale cantitatea de viață politică necesară sănătății sale sufletești.

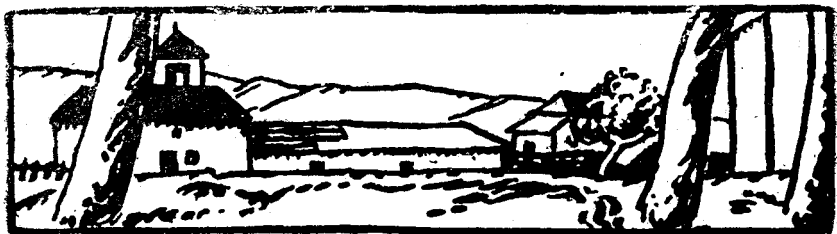
Concedăm, cinstit, că operațiunea este mult mai ușor de hotărât, de cât de realizat. Pentru un doctor bun sunt o sută de felceri proști, mai ales în materie de igienă socială unde se cere o anumită predispoziție intelectuală, un talent special, un dar a lui Dumnezeu care decretează în ultimă instanță. Omul politic rămâne înainte de toate un om providențial, un artist ca și scriitorul, ca și pictorul, ca și sculptorul, destinat să creeze din inspirațiunea continuă a genului său roada activității sale binefăcătoare. Structura lui sufletească trebuie să fie atât de sensibilă, încât ori și ce dezechilibru în balanța socială să-l impresioneze dureros. Suferința sau mulțumirea omului politic constituie singurul termometru posibil în materie de patologie socială.

De aci o concluzie care se impune: om politic nu înseamnă fie care individ, care în lipsa altor ocupațiuni se îndeletnicește cu politică. Deputatul, senatorul, fostul și viitorul ministru, tribunul poporului, șeful de partid chiar, pot în cele mai multe cazuri să nu fie oameni politici. Ei sunt numai politicieni. Ori, distanța între omul politic și politician este cel puțin tot atât de mare ca între un sglobiu husar de

operetă și roșiorul care pe ploaie, pe ninsoare și pe frig, face lungi nopți de strajă de-alungul Nistrului întunecat. Politicianul este fan-
toșa — de câte ori tragică! — a omului politic, căci el nu se mă-
ginește numai a înșela buna credință a omenilor de toate zilele prin
vorbe deșarte și prin gesturi solemne, dar periclitează prin activitatea
sa desordonată echilibrul balanței sociale. Pe neantul sufletului sau
vicisitudinile cumpenei agitate nu mai pot însemna urme dureroase și
în neștire, după singura normă a poftelor sale pământești, politicianul
îngrămădește „prea mult” pe balanța supraglomerată sau retrage „prea
mult” atuncea când ea este prea ușoară. Într’un caz, avem politicianul
roș — demagogul, în celalt politicianul alb — reacționarul, și unul și
celalt deopotrivă de periculoși.

Caracteristica omului politic concordă cu a fi esponentul aspira-
țiilor și nevoilor sociale ale timpului în care trăește. El are dato-
ria să găsească formele menite să satisfacă aceste aspirațiuni și să
domolească aceste nevoi. Dar formele conspunzătoare, omul politic
le va găsi tot atât de puțin într’o ideologie transcendentă ca în copierea,
mai mult sau mai puțin servilă, Ca onstituțiilor și legiferărilor societă-
ților vecine. Formele corespunzătoare, omul politic le va găsi ușor —
căci modelele până în cel mai mic detaliu sunt în tesaurul prețios al
neamului său, tesaur ale cărui porți ferecate îi se vor deschide lesne,
atâta vreme cât va rămâne la înălțimea misiunii sale.

N. LUPU-KOSTAKI

Orașele noastre: Bistrița

Dela Cluj la Bistrița, drumul este un farmec de dealuri și de văi roditoare. Subt oblăduirea dealurilor se deșiră satete, dominate de biserici cu turnuri înalte, maestuoase ca niște campanule. Acum, în plină primăvară, pe pășunile din dreapta și stânga liniei ferate, se văd cirezile de vite, bucuroase de reîmprospătarea ierbii, turmele de oi cu mielușei de smoală sau trecuți prin spumă de mare, speriați de apariția mecanică a trenului, care pe această distanță, în paranteză fie zis, circulă destul de liniștit.

În gara Bistriței, trenul se oprește, par'că sfârșit de oboseală; dar oboseala aceasta se constată și mai mult în nervii călătorilor, trudiți în scopul de-a ajunge cât mai de grabă la capătul unei căi destul de scurtă, față de chilometrajul liniei ferate. Linie laterală l iată amărăciunea liniilor laterale...

Prinsă între dealuri, Bistrița n'are cuvânt să se lărgească... Ea s'a edificat într'un centru consolidat de măreția bisericii centrale și se desvoltă astfel, local, prin etaje, expansiune de edificii comerciale și localuri de petrecere.

Firme comerciale, săsești în cea mai mare parte, și bănci, deastădată împestritate cu nume românești... Aci este centrul orașului, viața propriu zisă a Bistriței. Pentru un călător român, „regățean“ în șpeță, această primă impresiune n'ar fi din cele mai fericite. Însă, pentru ochiul obișnuit să nu se întimideze de suprafața lucrurilor, această impresiune, la început poate îndoelnică, cu încetul se diluiază, dispore...

* * *

Mâna de drastică ocupațiune a foștilor stăpânitori a știut să oprineze sistematic puțința de desvoltare, subt orce raporturi, a elementului etnic măjoritor din aceste ținuturi: români.

Acum cincizeci de ani viața locuitorilor români de pe aceste meleaguri era, se poate spune, mizeră. Simplii plugari, iobagi pe pământurile altora, economia și cultura lor înainta cu pași grei, și abia

dacă puteau să-și conserve frumoasele lor avuții de intuiție. Inșă, cum darul din naștere rămâne totdeauna dar, ei au răușit să învingă toate piedicile seculare, cu toate avantajile pe care stăpânitorii le dădeau coloniștilor aduși de aiurea anume, pentru anihilarea străduinelor lor de firească înaintare în procesul economic și cultural al vieții unui popor.

Dacă prima emoțiune pe care ți-o dă Bistrița, prin firme comerciale, prin afișe de spectacole publice sau prin stilul arhitectonic al clădirilor, s'ar părea streină, adevărul de bază este cu totul altfel. Bistrița este un admirabil cuib românesc, în care românismul respiră în toată vigoarea lui strămoșească.

Lovit de vitregia legilor stăpânitoare, secătuit în bună parte de posibilitatea împroprietării, elementul românesc prin îndelungă răbdare a isbutit să-și întocmească o excelentă economie rurală. În regiunea Bistriței sunt astăzi un număr însemnat de gospodari români, cari au ajuns să stăpânească întinderi până la cincizeci jugăre de pământ.

* * *

Să socotim, că majoritatea populației săsești se ocupă tot cu plugăritul, și vom ajunge la cifra de rezultat, că din punctul de vedere economic între elementul săsesc, permanent favorizat de către fosta stăpânire maghiară, și cel românesc, care a prosperat din singura-i puternică învlăguire, există un foarte fericit echilibru.

Dacă din coloratura firmelor comerciale, și îndeosebi industriale, numele românilor lipsește, aceasta este cu totul altceva. A fost aceea vitregă leguire a fostelor bresle de industriași, care au stat zăgaz îndeletnicirii de muncă industrială a noastră. Breslele de industriași de pe aceste locuri, în majoritate săsești, nu au îngăduit să se accepte ucenici de altă naționalitate, desigur cu excepția celor renegați, dar acestea erau cazuri mai rare.

Trebue totuși să privim cu adâncă mulțumire la patriotismul și sforțările depuse de tânăra intelectualitate românească din acest colț de țară pururea a românilor, care dovedește că nu a închis ochii niciodată pentru a lumina fără odihnă calea de mântuire socială și politică a tot ce este grai și simțire românească.

Dacă în aceace români au avut mai multă libertate să-și afirme dragostea lor de muncă, în plugărit, ei au ajuns fără nici-o încurajare să egaleze pe cei oficial încurajați, este destul de mult.

* * *

Parcurs străzile comode ale Bistriței în tovărășia distinsului nostru prieten Leon Scridon.

Secetă. Pe străzile Bistriței se resimte seceta! Praful se ridică în valuri, în valuri de revoltă: pământul își reclama dreptul la apă.

Am cunoscut B'istrița și în amiază și după apusul violent al soarelui: praf și liniște... O liniște apăsătoare... Municipalityea,

aci, nu-și teme ochii de năpăstuirea molipsitoare a prafului. Ciudaț..

Ne aflăm în plin centru. Catedrala își înalță umerii istorici prin unghiuri de zidire veche și masivă. Clădită de meșterii mândriei catolice, pela anul 1519, acum ea reprezintă doctrina protestantă. Jur împrejur se înșiră firmele mai de seamă ale comerțului și industriei bistrițene.

O uliță îngustă ne deschide intrarea către „Promenadă“. Vedem zidul care, odinioară, înconjură orașul. Fosta cetate a lui Hunyadi, de pe locul care astăzi se numește Dealul Cetății a fost transportată, cărămidă cu cărămidă, ca să formeze centura de apărare a Bistriței, pe acele vremuri...

„Promenada“ este o alee lungă, frumos îngrijită, o alee de pietoni, prevăzută în dreapta cu un „Cazino“, a cărui terasă își pierde privirea într-o vale mângăitoare, tăiată cu poteci curate în umbra de brazi și castani sălbatici...

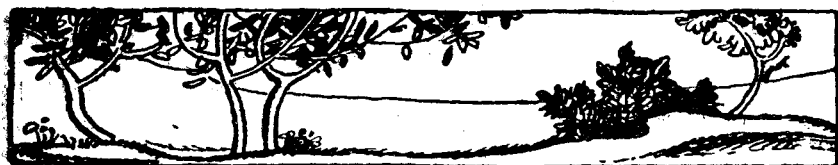
Fetele citesc pe bănci, cu ochii la trecători...

În luna Mai va începe aci, sezonul de muzică serală. Muzica regimentului 84 Infanterie va concerta cu un repertor german și românesc. Șeful muzicii, d. căpitan Sandner Carol, este un organizator priceput. Dintr'o normală lipsă de fonduri bugetare a alăturat instrumentalști amatori din oraș, oferind Bistriței o filarmonică destul de corectă.

În Mai Bistrița, congestionată de setea profitului și deziluzia pierderii, va începe și ea să respire poezia îmbelșugată a nopților de vară și va spumega generos în cupe vinul de Steinger din Bișineu sau la crima de Lechința.

Până atunci însă praf, numai praf...

MIHAIL MUNTEANU

Legea pensiilor și preoții

— Un răspuns „Unirei” din Blaj —

Ziarul *Unirea* strecoară o nouă insinuație la adresa mea; de astădată și-o plasează într'un loc mai serios al foii decât obicinuitul său „telefon” fără sonerie.

Dată fiind atitudinea de un timp încoace a acestei foi, mai mult politice decât bisericești, care și-a manifestat preocuparea sa pentru un anumit partid și adversitatea față cu partidul din care fac eu parte, aș putea să nescotesc cu desăvârșire ceea ce scrie cu vădit ascuțiș politic și fără respectul reciproc, care s'ar cuveni să stăpânească între clerici. chiar atunci, când au deosebite vederi în politică; — dar considerația care o datoresc fraților mei preoți, cetitori din oficiu ai *Unirei*, mă obligă la câteva reflexiuni.

Nu este adevărat, — cum vă permiteți a insinua nrul 15 al *Unirei*, pag. 2., coloana 1, — că aș fi „mulțumit” guvernului, pentru că ar fi „înglobat” în această lege „pe funcționarii exlesiastici ai statului”. Peste tot cuvântul de „mulțumire” nu l-am pronunțat în tot discursul meu, decât în fraza de încheiere, la adresa Senatului, care mi-a acordat o deosebită atențiune.

Adevărat este însă, că deși sunt destui preoți de ai bisericii noastre și în Cameră și la Senat, după cât știu nici unul n'a zis un singur cuvânt la legea pensiilor, deși „*noua lege de pensiuni... este un însemnat pas în această direcție*” (moralul țării) cum zice cu drept cuvânt o foaie bisericească cu trecere și în Blaj.

De aceea mi-am luat voie să mă rostesc eu asupra ei, în numele partidului pe care-l reprezint, și m'am rostit și ca preot, cu aceeași libertate de gândire și obiectivitate, dar în acelaș timp cu rezerva cuvenită, spre a nu prejudicia nimic și a lăsa celor mai competenți hotărârea.

Cel ce va ceti în *Monitorul Oficial* discursul meu în întregime, îmi va da dreptate, și nu cred, că va cere cineva, cum îmi cere *Unirea*, să mai justific... „o atitudine de această natură”.

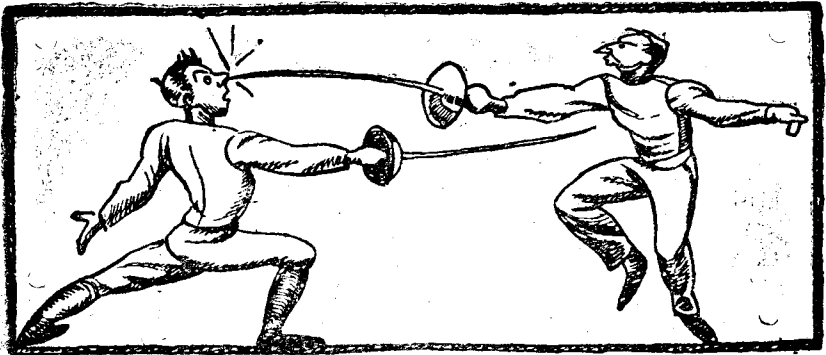
De ce natură, adică? Nu cumva de natură de trădător ale intereselor clerului și bisericii noastre? Vă alătur aci partea discursului care privește preoțimea; vă cer să o publicați întregă, și apoi să văd cine are o atitudine de justificat? Eu, care am vorbit la Senat, *Unirea*, care a scris cum a scris, sau cine?

Cetitorul obiectiv va constata, că eu singur m'am ridicat în contra expresiunii de „funcționari eclesiastici ai statului“ din articolul 1., cerând o altă redactare. Dar peste tot, chestiunea pensiilor preoțești e o chestiune prea importantă, care reclamă cum bine ziceți „convocarea sinoadelor eparchiale, văd că și P. S. S. Arhierei s'au ocupat cu ea în ultima conferință, și va forma obiectul de discuție al sinoadelor protopoești. Nu e deci de demnitatea noastră, ca în jurul ei să ne încrucișăm deosebiriile sau sentimentele de partid. Dimpotrivă, cred că e timpul suprem, ca măcar în forul bisericesc, în sensul cel mai larg al cuvântului, să ne întrunim în fine în armura carității frățești, pe care ni-o cer interesele superioare ale bisericei, și, părăsind o atitudine nefastă, să lăsăm să stăpânească în organele bisericești norma indicată de sf. Augustin: „*In certis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas*“.

Iată acum partea privitoare la preoți a discursului din Senat, după stenograme:

— „Ca preot țin să relev o observațiune, care pentru noi preoții din Ardeal, a fost o revelație foarte îmbucurătoare, aceia că legea deschide posibilitatea ca toți preoții să poată beneficia de dânsa. Aceasta dovedește o largheță care este spre binele țării românești, și pe care noi nu am cunoscut-o până aci. În Ardeal preoții tuturor confesiunilor au avut casa lor de pensuni, particulară. Prin schimbarea valorilor, după război, aceste case de pensuni s'au redus în mod considerabil, încât astăzi pensiunea unui preot este așa de mică, că-i e și rușine omului să o spună. În tot cazul, clerul trebuie să se bucure, că statul dă posibilitatea de a-și asigura o situațiune demnă de om și mai cu seamă o situațiune demnă de un preot. În art. 1. se prevede acest lucru, dar mi se pare, că stilizarea acestui articol nu este destul de clară. Se zice: „funcționarii civili și eclesiastici, ai statului“ . . . (citește) Preoții nu sunt funcționarii statului. Această redacțiune ar putea să dea loc la interpretări greșite. Ea are aerul de a spune, în acest articol, că numai funcționarii eclesiastici ai „bisericei de stat“ ar putea beneficia de această lege de pensuni. Eu cred, că nu aceasta este intențiunea legii. Și cred, că nu aceasta este intențiunea legii cu atât mai vartos, cu cât după Constituțiune știu, că nu mai există „biserica de stat“ ci numai „biserica dominantă în stat“. De aceea ar trebui să se dea acestui articol o redactare mai precisă. În tot cazul, aceasta nu poate de cât să facă o impresiune bună asupra clerului de orice confesiune din țară. Urmează acum, la rândul său, ca bisericile să declare dacă vor se beneficiaze de această favoare a legii, și în acest caz să-și verse casa lor de pensuni în casa pensiunii statului. Las în seama celor care au mai multă competență, ca mine, să ia măsurile cuvenite și să facă cuvenitele declarațiuni în această chestiune“.

Dr. E. DĂIANU
protopop, senator.

GAZETA RIMAITA

Tâlcuirea Bibliei

In numărul de Paști al ziarului anti-creștin Lupta, d. Albert Honigman a publicat o caricatură, reprezentând pe d. N. Iorga ca pe Isus, înviind din morți.

Acum vedeți, e lucru cert,
Că pravoslavnicul Albert,
Sfânta Scriptură tâlmăcind
Și tâlcuirea-i zăpăcind,
A scos cu veselu-i cuvânt
O barbă nouă din mormânt...

Eu nu știu, dacă vi-i pe plac
Humorul finului cirac,
Și dacă lungul dramaturg,
Văzut pe stradă, în amurg,
Poate să semene, de sus,
Cu fiul Domnului, Isus...

Dar din cucernicul tablou, —
Acest pios și cald ecou
Al unei vesele Scripturi, —
Lipsește vreo câteva figuri...

*Și, dacă 'ncepe parodia,
Să vină toată tragedia !*

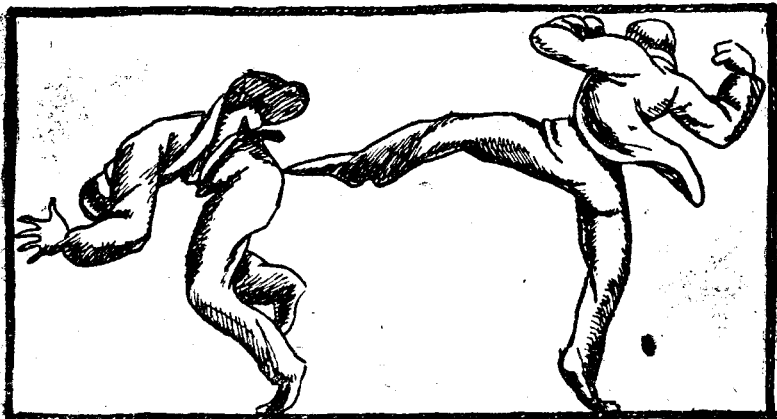
*Să vină și să umple scena,
Întâi, Maria Magdalena
Cu chip smerit și pocăit
De mult ce-a tot păcătuț,
Privind în jos, țășind cu frică,
Subt forma 'conului Pavlică ;*

*Să vină, blândul fariseu
Unchiul Ghiulucă din Șimleu,
S'aducă dela Bădăcini
Cununa lui de mărăcini,
Să vină Vaida din Olpret
Spălându-se pe mâini, încet . . .*

*Să vină'n fine barosanu,
Domnul Costică-Argintoianu
Strângând în pumn, ținând în dinți,
Fatalii treizeci de arginți,
O recompensă cunoscută...
(În cea mai sigură valută !)*

*Ar fi, firește, emotiv
Acest tablou comparativ,
Dar nu e tocmai potrivit ;
Căci dac' Albert, înmărmurit,
Pe domnul Iorga l'a 'nviat,
Partidu'n schimb, — a decedat!...*

EVANGHELISTUL MARCU

INSEMNĂRI

Mulțumiri. — D. Octavian Goga, nefiind în măsură să răspundă în parte tuturor acelor cari i-au adresat atâtea măgulitoare cuvinte de aprobare și atâtea întăritoare dovezi de simpatie cu prilejul alegerii dela Reghin, le adresează pe această cale recunoscătoare mulțumiri. În toată înverșunata lupte, ca și după lămurita ei încheiere, nenumăratele scrisori și telegrame sosite din toate unghiurile țării i-au arătat limpede, nu numai că frământarea sa pentru apărarea ideii naționale a găsit răsunet dincolo de barierele unei firești legături de partid, dar că atitudinea sa combativă, oricât de neplăcută ar fi pentru interesele de moment ale unor istorici schimbători, e în perfectă armonie de simțire cu marea majoritate a lumii românești. Directorul Țării Noastre, arătându-se adânc recunoscător prietenilor săi de pretutindeni, cari i-au trimis adevărata lor, vede în această manifestare de solidaritate încă un semn limpede, că se găsește pe drumul cel adevărat al credințelor sale.

Ciucea și Alba-Iulia. Cunoscutul gazetar ardelean Ghiță Popp, deputat al partidului național și unul dintre puținii purtători de idei ai acestui partid, a publicat de curând în ziarul *Adevărul* un important articol asupra problemei minoritare. Pornind dela validarea alegerii dela Reghin, și încercând o critică de argumente împotriva politicii partidului poporului față de minorități, d. Gh. Popp ține să stabilească o paralelă între drepturile proclamate pe seama maghiarilor prin hotărârile dela Alba-Iulia și condițiunile așa zisei învoielii dela Ciucea, vînd a scoate în evidență, bineînțeles, desavantajele acesteia din urmă.

Trebuie să recunoaștem, că în mijlocul gălăgiei vulgare și interesate, cu care oamenii partidului național au exploatat prin gazetele respective basmul pactului secret cu partidul maghiar, — un soi de tainică trădare națională, — d. Gh. Popp aduce în discuție prima contribuție obiectivă, desbrăcată de patimă, de violență și

Je nea credință, privind lucrurile cu totul prin altă prismă decât prin aceea a unei borte de urnă electorală. Distinsul publicist, se vede, e cioplit și el din alt aluat decât popa Man, măcar că reprezintă în Cameră circumscripția Gherlei. Cu un asemenea adversar, se poate sta prin urmare de vorbă.

Inregistrând realitatea cu o perfectă onestitate, d. Gh. Popp recunoaște două fapte, pe cari tovarășii dumisale politici le-au coatestat până acum sistematic și cu îndărătnicie. Anume.

1. „Pactul dela Ciucea a creiat o nouă bază principală (citiam textual) mai strâmtă pentru rezolvarea importante probleme a minorităților, decât baza stabilită de partidul național la 1 Decemvrie 1918“.

Deci, adaugă d. Gh. Popp: „Din punct de vedere românesc nu avem nimic de obiectat împotriva acestei învoiri creiată de d. Goga.“

2. „O mare parte a alegătorilor unguri dela Reghin (aproximativ jumătate) a votat pe candidatul partidului național. Odată cu țărani unguri, și fără niciun acord electoral, țărani sași au votat cu partidul național, într'un splendid sentiment de încredere, zice tot d. Gh. Popp, în autorii moțiunii dela Alba-Iulia“.

Dar să lăsăm, deocamdată, această mărturie privitoare la alegerea dela Reghin, deși ea răstoarnă dintr'o dată tot eșafodajul de minciuni ticluite cu atâta trudă, cu scopul de a prezenta alegerea dlui Octavian Goga ca o biruință a voturilor minoritare. Să nu ne depărtăm de subiect.

Lucrul e limpede. Dl Gh. Popp, examinând fără patimă atitudinea diferitelor partide românești cu privire la chestiunea minorităților, constată că „dl Goga a asigurat ungarilor prin pactul dela Ciucea drepturi mai reduse decât cele făgăduite în adunarea dela

Alba-Iulia“ ceea ce, evident, „din punct de vedere național românesc“ nu poate să dea naștere la „nicio obiecție“. Ei bine, unde sunt atunci desavantajele așa zisei înțelegeri dela Ciucea, în comparație cu hotărârile dela Alba-Iulia ale partidului național?

Dl Gh. Pop nu ne lasă multă vreme în indoială. Eminentul fruntaș al partidului național, intrând în miezul articolului său, se miră, că minoritatea maghiară și-a prețuit atât de jos „maximul de revendicări naționale față de statul românesc“ și-o mustră cu destulă amărăciune, pentru exagerata ei modestie! Să nu ni se ia în nume de rău, dar aceste românești imputări la adresa partidului maghiar, căreia i se adaugă și o ofertă de mai palpabile avantaje, ni se pare un foarte neindemanatic act de supralicităție. Căci presa ungurească din Ardeal, înregistrând cum se și cuvenea, precizările dlui Gh. Pop, a găsit prilejul să răspundă, că minoritățile din Ardeal n'au renunțat la drepturile ce i s'au făgăduit la Alba-Iulia, și că înțelegerea cu partidul poporului a fost determinată de necesitățile situației sale actuale. Formula dlui Iuliu Maniu rămâne piatra unghiulară a revendicărilor minoritare: „Fiecare naționalitate se va instrui, administra și judeca în limba sa, prin indivizi aleși din sânul său“. Cetitorul nepărtinitor va putea să aprecieze, întrucât era nevoie să se provoace o asemenea declarație de principii din partea ziarelor minoritare.

Dar, în toată această chestiune, parcă tot ar mai rămâne un punct nedeslușit. Cum se face, că partidul național, care atrage atenția minorităților, că el ofere mai mult decât toate celelalte partide românești, n'a acumulat asupra sa adesiunea și încrederea acelor minorități. Orice paradox e numai o aparență. Explicația e simplă.

Partidul național nu dă nimănui garanția sincerității. Și, fiecare cetățean al acestei țări, preferă totdeauna „mai puținul“ unui om de cuvânt decât „mai multul“ unor vânturători de vorbe.

Este, cum spunea d. Octavian Goga la Cameră, o chestiune de încredere.

Conducere și directivă. — Acum o lună, d. N. Iorga, cel mai nenorocos autor dramatic al epocii contemporane, se găsea la Paris, pe cheltuiala ministerului nostru de Externe. (Noi am spus totdeauna, că propaganda dincolo de hotare nu se poate face fără sacrificii bănești din partea contribuabililor.) În vreme ce tovrășii săi de partid se frământau în ițele încurcate ale combinațiilor politice, dozând alcătuirea comitetelor județene și examinând pe ambele fețe, căci sunt două, problema unei problematice șefii, fecundul istoric ținea prelegeri istorice coloniei românești din capitala Franței, — ca să ne cunoască străinătatea, — și trimitea *Neamului Românesc* foarte interesante articole despre răscoala Curzilor, expulzarea Patriarhului din Constantinopol, tulburările interne din Bulgaria, și alte chestiuni de arzătoare actualitate. Cu politica, d. N. Iorga s'a ocupat prea puțin în acest interval, afectând o îndiferență autentic pariziană față de frământarea propriilor săi partizani. Totuși, în orele dumisale libere, ilustrul conferențiar excursionist a dat și câteva „interview“-uri gazetelor franțuzești, polemizând de pe malurile Senei cu adversarii săi din București. Într'una din aceste convorbiri, d. N. Iorga și-a expus părerile dumisale asupra diferitelor partide politice din România, criticând mai cu seamă partidul țărănesc, care „neavând conducere, nu poate avea nici directivă.“ Pe vremea aceea, d. I. Mihalache nu fusese încă ales președinte în comitetul executiv

al partidului țărănesc. Situația, de atunci încoace, s'a schimbat. Astăzi însuș d. N. Iorga nu mai e decât o jumătate de șef!... Ceeace înseamnă, că dacă ar putea reveni, fondatorul cursurilor de vază dela Valeni grozav și-ar retifica părerile. Conducere și directivă? D. N. Iorga co prezidează astăzi un partid, care, slavă Domnului, are conducere prea multă. Aceasta nu-l împiedică însă să n'aibă directivă deloc...

Constatările unui adversar. — Cu dl Matei Cantacuzino, acest simpatice excursionist al vieții românești, noi nu ne-am înțeles totdeauna. Ba, dacă ne aducem bine aminte, ne-am cam certat de câteva ori. Mare admirator, pe vremea aceea, al însușirilor cu care natura l-a înzestrat pe dl Iuliu Maniu, și pe deasupra protector convins al comitetului de o sută dela Cluj, senatorul Universității din Iași a dezaprobat în diferite rânduri lupta noastră în contra partidului național, manifestând o violență foarte puțin potrivită cu veleitățile dumisale de rafinat estet politic și cultivator de trandafiri. Pentru această amarnică dojină la adresa *Țării Noastre*, gazeta dlor Kalman Blümenfeld și Isac Graur i-a stat oricând la dispoziție. Există un soi de ospitalitate de care trebuie să te folosești, când te-ai hotărât să faci o faptă urâtă...

Au trecut, de atunci, câteva luni. Din nenorocire n'am mai urmărit cu aceeași atenție evoluția atitudinilor dlui Matei Cantacuzino, așa că nu suntem în măsură să descifrăm procesul de transformare a ideilor dumisale despre lucruri și despre oameni. Il lăsasem, acum un an, divinizând pe dl Iuliu Maniu și partidul național. Nu ne închipuiam, după un răstimp atât de scurt, să l găsim de partea cealaltă a bariadei... Căci, iată ce scrie acum ire-

ductibilul nostru adversar, despre cece adorase până ieri. (Articolul a fost publicat, bineînțeles, tot în gazeta dlor Isaac Blumenfeld și Kalman Brauer).

— „Așa se impune constatarea, zice d. Matei Cantacuzino, că partidul național din Ardeal, în compunerea sa actuală, este definitiv pierdut pentru democrația românească, iar în josul acestei constatări, nu rămâne, pentru spectatorul imparțial, decât să tragă o linie asemănătoare aceleia, care se trage în josul unui anunț mortuar“.

Apologistul de deunăzi, devenind spectator imparțial, ne chiamă la îngropăciunna propriilor sale opinii. E o întâmplare tristă, care își are tâlcul ei. Iată, deci, unul câte unul, cum toți oamenii de bună credință și toate partidele serioase dela noi, realizând fără să vrea cea alianță mută despre care pomenea d. Eugen Goga în numărul trecut al acestei reviste, au ajuns la aceeași constatare, pe care ne străduim s'o popularizăm de câțiva ani încoace, și anume, că dezorientata grupare provincială a dlui Iuliu Maniu, rătăcitoare și necristalizată, reprezintă un obstacol real pentru consolidarea noastră politică. D. Matei Cantacuzino, face abia acum constatarea, că partidul național e definitiv pierdut pentru democrația românească. Noi n'am crezut niciodată, că el poate să reprezinte, în starea sa actuală, vreun câștig. Aci e toată deosebirea.

Dar, numai pentru atât, nu se cădea să fim înjurați.

Scoala gazetarilor. — „Sindicatul ziaristilor“ din București a primit zilele trecute o donație interesantă. D. dr. Creangă, un vechi specialist al statisticeii, a instituit un prim fond de 200 mii lei pentru întemeierea unei Academii de ziaristică. Caoul a fost primit cu mulțumiri, avându-se în vedere bunele intenții ale donatorului, ba ceva mai mult, câțiva confrăți de

la diferite gazete, printre cari d. Gr. Tăușanu, dela *Viitorul*, prinzând prilejul, s'au însărcinat să discute din nou, cu toată seriozitatea necesară, problema pregătirii profesionale a publicistului român.

Cu ajutorul statisticeii se poate dovedi orice, — spune un vechi proverb anglo arab. D. dr. Creangă, un meritos cunoscător în materie de cifre, a făcut desigur o numărătoare meticuloasă a analfabetilor din presa Capitală, și a ajuns la constatarea, foarte normală, că gazetele noastre ar fi mai bine scrise, dacă acei cari au luat asupra lor această îndeletnicire ar cunoaște mai de aproape, de pildă, regulile gramaticeii și geografia României. Suntem, firește, absolut de aceeaș părere. Felul în care se recrutează astăzi cea mai mare parte dintre îndrumătorii opinieii noastre publice nu prezintă destule garanții culturale. Am mai spus-o. Cu foștii vânzători de cremă de ghețe, introduși în gazetărie pe subț teighelele din strada Sărindar, cu autodidacții importați pentru diferite servicii reportericești tocmai din Târgul Cucului, nu se poate ajunge altundeva decât acolo unde am ajuns. Acești întretinuși ai marilor noastre rotative democratice n'au, nu numai o diplomă, dar nici măcar o stare civiță.

Să fie mult lăudata Universitate a presei un leac împotriva acestei invazii a călimărilor de contrabandă? Nu e imposibil. Cel puțin o lature a crizei intelectuale de care suferă presa românească s'ar mai remedia. N'ar mai sări, din coloanele imunde, să ne strângă de gât ignoranța. Dar, din nenorocire, nici o școală din lume nu va reuși, să dea talent dlui Albert Honigman și nici să facă din d. C. Mille un slujitor dezinteresat al tiparului.

Iată o problemă, pe care, să ne ierte d. dr. Creangă, n'o va rezolva decât publicul singur, fără concursul statisticeii.

Canonicii. — La fiecare alegere parțială din Ardeal, ori de câteori partidul național își mobilizează cetetele de electori, își fac apariția și aceste strălucite fețe bisericești. Ele se agită cu fanatism și devotament în numele Papei dela Roma și în folosul dlui Iuliu Maniu, pontificele laic al Blajului, punând în slujba urnei toată autoritatea lor clericală și toată puterea de sugestiune rituală. Cu duhul blândeței, ei spovedesc pe alegători, obligându-i (ca penitență) să voteze pentru d. Aurel Dobrescu; cu aspre fulgere în priviri se reped asupra preoților bănuși de necredință politică; și cu cea mai senină gesticulație apostolică răspândesc afișe spurcate, cu gogonate minciuni electorale.

Să nu se creadă cumva, că tăgăduim dreptul fiecărui cetățean al României de a cultiva bărfeala și de a avea opinii politice. Ceeace, câteodată, e unul și acelaș lucru. Dar, regularitatea cu care unii din conducătorii bisericei unite din Ardeal, angajând pe ceilalți șefii acestei biserici, se coboară în arenă cu toată patima obișnuită a clientelei de partid, ni se pare demnă de reținut. Dacă ar fi să ne exprimăm în această privință o părere cu totul obiectivă, am spune, că o asemenea imprudentă procedare, de pe urma căreia ar putea să reiesă dorința bisericei unite de a se inhăma la carul politic al dlui Iuliu Maniu, nu face decât să strice acestei vechi și respectabile instituțiuni spirituale. Ne abținem deocamdată dela alte comentarii. Dar înregistrăm această atitudine, și, să se știe, vom ține seamă de ea.

Gazetele mincinoase. — Nu se poate spune, că presa democrată a Capitalei ne este prea favorabilă. Dimpotrivă. Indrăsneții samsari ai rotati-

velor bucureștene, pe cari i-am scos cu cleștele de sub coaja protectoare a pseudonimelor băstinașe denunțându-le adevărata lor stare civilă, ne urmăresc fără răgaz, cu o persistență de care numai ura sterilă poate fi capabilă. Aceste epave ale Galileii răsăritene, care au luat asupra lor, nu știm prin ce minune, misiunea de a îndruma opinia românească, s'au năpustit asupra noastră cu întreg arsenalul lor tipografic, inchipuindu-și că pot îneca într'o mocirlă de cerneală toate bunurile pe care le avem: cinstea noastră, credința noastră, numele nostru.

Acum doi ani, când d. Octavian Goga a fost primit în Academia Română, niciunul din imparțialii informatori n'a suflat o vorbă. Se stabilise, atunci, inteligenta conspirație a țecerei. D. Albert Honigman, că și confratele său cerebral struțul, crede cu certitudine, că nimic nu există în afară de ceea ce văd reporterii săi. Deunăzi, cu prilejul alegerii dela Reghin, tactica a fost schimbată. Evenimentul trebuia înregistrat, tocmai pentru a putea fi deformat. Și atunci s'au pus în mișcare falsificatorii debaterilor parlamentare, urzind în jurul unei realități limpeză și hotărâte, o țesătură îndesată de minciuni, prin care să nu se mai zărească nimic.

Incetul cu incetul însă, spuma vorbăriei interesate s'a potolit. Gazetele mincinoase s'au oprit ostentive, în vreme ce adevărul, un bun tovarăș al nostru, stăruiilor și imper-turbabil își taie drum pretutindeni. Acum se știe, ce a fost răfuiala dlui Octavian Goga cu partidul național în cele două ședințe ale Camerei dela începutul lunii acesteia. Minciuna n'a ținut nici patru săptămâni.

Atunci, ne întrebăm, la ce vor mai fi slujind rotativele?